

kemur, at familjan er tað dýrabarasta fyri nógv fólk. Tey siga sum so, heldur eina familju við trupulleikum enn at sleppa øllum.

Áse heldur tað eisini vera ov einfalt bara at døma mannin, sum fremur incest. Sjálvt um hann kanska vil, dugir hann ikki at gevast. Sjálvandi er onkur orsök til, at ein maður finnur uppá at fremja incest. Tað hevur nakað at gera við, at maðurin roynir at nøkta sín tørv gjøgnum incest.

ALT ER DULT

Hvussu vanligt ella óvanligt incest er, er sera tørført at siga. Fleiri kanningar eru gjørdar, men tær eru ymiskar alt eftir, hvussu spurt verður. Í Danmark varð ein kanning gjørd í 1987 og 1988, og hon visti, at 10,5 % av kvinnum og monnum millum 18 og 50 ár høvdu incest-upplivingar. Kanningin umboðaði allar samfelagsbólkar.

- Eg dugi ikki at meta um, hvussu er við incest í Føroyum, men tað skuldi verið lógð, um tað ikki eisini hendir her, sigur Áse.

Hon hevur í sínum arbeiði í Danmark hitt nógvur kvinnur, sum hava upplivað incest sum smágentur ella sum ungur. Bestu hjálpin fáa hesar kvinnur við at fara í bólki við øðrum kvinnum við somu upplivingum. Har tosa tær saman, tí tað sum um ræður er at tora at viðneyma ein hevur upplivingarnar. Tað er troyttin fyri at kunna arbeiða við-ari við sær sjálvari og fáa tað betri. Oftast tora genturnar ikki at søkja sær hjálpi, fyrr enn tær eru so vaksnar, at tær eru fluttar heimanifrá. Tað er eitt hart og ofta pínumult stig at taka at reisa spurningin í familjuni, tí oftast noktar maðurin, mamman trýr kanska ikki gentuni, og so stendur hon eftir sum tann, ið sigur ósatt. Men eru genturnar farnar heimanifrá og leita sær hjálpi, hugsa tær ofta um, at yngri systir ikki mugu verða fyrri tí sama.

SKÚGVA UPP-LIVINGARNAR BURTUR

- Tann størsti trupulleikin við incest er, at tað er so tagt burtur. Bæði fakfólk og tæ, sum mótta fólk við incest-upplivingum, kenna ov lítið til evnið og duga tí ikki at geva røttu hjálpin, sigur Áse.

Incest er eisini so dult, at genturnar sjálvar skúgva

upplivingarnar burtur. Fleiri gentum koma upplivingarnar ikki til hugs, fyrr enn tær ein dag lesa um incest í onkrum blaði ella siggja eina sjónvarpsending. Tástaðni rennur okkurt fram fyri tær. Tær hava tá gingið í árávis einsamallur við hesum upplivingum, sum hava órógvad, uttan at tær hava verið greiddar yvir tað.

FLEIRI GERA VART VIÐ SEG

Í sambandi við, at kreppumiðstøðir eru komnar ymsastaðni í Danmark, er nógv komið fram um incest.

Eisini meira alment er fatan fyri incest, og at børnini mugu verjast móti slíkum. Har verður miðað eftir, at øll skulu hava hjálpi. Tað er íó lættari sagt enn gjørt, tí allar kommunur hava ikki ráð at geva slík tilboð. Hjálpin tekur langa tíð, og kostar tí ikki heilt einki.

Men fleiri og fleiri fólk verða greidd yvir, hvat incest er. Tað kunnu t.d. vera pedagogar í einum barnagarði ella lærarar í einum skúla siggja, at okkurt bagir barninum, og tær fara so til familjuna at spyrja seg fyri. Fáa tær ferilin av, at incest er orsök til, at barnið ikki hevur tað gott, og ber ikki til at tosa við familjuna, mugu tær til sosialu myndugleiknar, sum so mugu royna at gera sítt. Tí ein og hvør hevur skyldu til at boða frá fyri at hjálpa børnum, um mistanki er um t.d. incest.

Hørd revsing er fyri incest, men tað er í fægstu fornum, sakarmál verður reist. Oftast roynir familjan at halda málið dult innanfyri teir fyra veggirnar. Kanska flytir gentan burtur eina tíð.

Øll fólk eru samd um, at incest er andstyggiligt. Kortini er tað tær fægstu, sum rópa varsko. Fremsta orsök er vantandi kunneleiki um evnið.

- Endamálið við skeiðinum er at upplýsa tæ, sum í sínum arbeiði, kunnu mótta fólk við incest-upplivingum, um hvat incest er, og hvussu tær skulu bera seg at. Tí skeiv hjálpi kann vera líka ring sum eingin hjálpi, sigur Áse Mortensen.

randi

Stórir tørvur á struktur-broytingum í fiskivinnuni

— *Eingin ivi kann vera um, at tað er tørvur á umfevandi struktur-broytingum í føroysku fiskivinnuni, skulu vit fáa eina vinnu, sum ber seg.*

M.a. hetta sigur formaðurin í Rådge- andi Nevndini, Skak Nielsen, í svari uppá spurningar, sum Sosialurin setti honum fyrr í summar.

Rådgevandi nevndin hjá Statsministerinum hevur boðað frá, at hon kemur til Føroya í komandi viku fyri at meta um búskaparligu støðuna í landinum, soleiðis sum henda er vorðin eftir bert fáum mánaðum. Umframst sjálva nevndarmanningin hevur Skak Nielsen eisini tikið við sær rådgevarar úr Tjóðbankanum.

Í sambandi við vitjanina hjá nevndini fyrr í hesum árinum, var hildin blaðmannafundur og umframst eina viðtali við formannin í nevndini eftir fundin, so setti Sosialurin seinni N.V. Skak Nielsen nakrar supplerandi spurningar.

Tann 25. juni 89 svarar Skak Nielsen hesum spurningum og loyvi verður givið til at almanna-kunnger hansara svør. Nú tá boðað er frá, at Rådgevandi nevndin aftur hevur í hyggju at vitja Føroyar í komandi viku, so er tað ivaleyst av størsta almenna áhuga, at prenta.

Spurningar mai 1989

Vores spørgsmål lyder:

A. På hvilket (dybere-liggende) grundlag bygger man påstanden om en, noget nær, udelukkelse af en forøgelse af eksporten?

B. Har man udtrykt sig så kategorisk negativt, med standpunkt i det faktum, at der ikke er udsigt til forøgede fangster (m.a.o. at Færøerne har nået optimal beskæftigelse af sine ressourcer) samt med ringe udsigter med kvotabe-

tingede fangster i fremmede farvande?

C. Er der i udvalgets betænkning slet ikke regnet med første-, anden- og tredjehandsværdi af de ca. 330.000 ton kuldumle, der er til rådighed?

Er der ikke over for udvalget påpeget, at man i forholdet 1:5 producerer fodermæl af kuldumle, der igen bliver produceret til foder, der alene i indeværende år vil indebære en valutabesparelse på 150 til 200 mio. kr.?

D. Har man fra udvalgets side valgt, helt at se bort fra, at færøsk erhvervslivs ubestridte overhoved Hr. Direktør Birger Danielsen, Føroya Fiskasøla og Sjøvinnubankin, i færøsk presse (kopi vedlagt) for et år siden fastslog, at den samlede færøske bundfiskeresource bliver eksporteret til en værdi svarende til 50% af aktuelværdi?

E. Har man til hensigt til at revurdere og evt. omformulere rapporten, især påstanden af om en udelukkelse af en eksportforøgelse med begrundelse i det faktum, at værdien af færøsk eksport (når det gælder filetfabrikernes produktion) kan forøges med helt op til 100%?

F. Er det rigtigt opfattet, da man fra færøsk hold når til det standpunkt, at Det Rådgevande Udvalg kun kalkulerer med første-handsværdien af landets kuldumle?

Svarskriv N.V. Skak Nielsen's jun. 89

Spørgsmålene vedrører først og fremmest vor vur-

dering af mulighederne for, at det færøske samfund kan forøge sin valuta-indtæjning gennem omlægning af fiskeri med trawlere til fiskeri med lineskibe med de følger, dette må få for kvaliteten af den ilandtagne fisk, og dermed de priser, der kan fås for denne ved eksport. Der henvises til indlæg i Sosialurin d. 13. og 25. maj 1989 af John Smith, som igen referer til udtalelser af direktør Birger Danielsen, gengivet i bladet d. 30. april 1988.

Jeg havde læst artiklen i Sosialurin fra d. 13-5, da vit kom til Færøerne og stillede spørgsmål om kvalitetsproblemerne under samtalerne med de fiskerisagkyndige under opholdet deroppe. Det indtryk, vit fik, var, at der absolut var problemer, idet det nuværende system ikke i tilstrækkeligt omfang belønner kvaliteten. Det nuværende system er stift og tillader ikke markedmekanismen at virke i tilstrækkeligt omfang. Jeg forstod også, at landsstyret havde sat udvalgsarbejde igang med henblik på at finde frem til mere hensigtsmæssige løsninger. Såvidt jeg husker, omtalte jeg problemet i interviewet med Deres medarbejder.

Vi drøftede også spørgsmålet under mødet med Birger Danielsen, der udtalte sig på linie med ovenstående, men understregede, at det trods alt kun var en del af den ilandbragte fisk, der led af kvalitetsmangler (bl.a. fordi en del ikke var frisk-fangst) og at en del af problemerne var knyttet til bearbejdningen på filefabrikkerne.

Som John Smith formoder, er vor vurdering af, at det vil være vanskeligt at forøge eksportværdien med 50%, baseret på, at fiskerintensiteten på det færøske område allerede er alt for høj, og

at udsigterne for fiskeriet udenfor dette er dårlige. Her tænker vi navnlig på nedskæringerne af fiskeriet i norsk og russisk område samt udsigterne for rejefiskeriet på canadiske licenser. Selv om det skulle lykkes at få en højere pris for en del af fangsterne gennem bedre kvalitet, og at der kan spares valuta gennem forarbejdning af blåhvilling til foder til laksefarmene, skal der på denne baggrund meget til for at opnå en væsentlig ekstra valuta-indtæjning. Men det er da klart, at hvad der kan gøres for at forøge salgsindtægterne gennem forbedret kvalitet og bedre markedsføring, bør da gøres.

Om der er økonomisk grundlag for at udskifte en del af trawlerflåden med lineskibe, som det anføres i artiklen af 25. maj, har vi ikke mulighed for at vurdere. Erfaringerne fra tidligere investeringer i færøsk fiskeri, heriblandt investeringerne i trawlere til udnyttelse af forekomster af rødfisk, blå-lange og blåhvilling, til-siger i hvert fald, at man kun indlader sig på større nye investeringer efter grundige forsøg. Og landskassens anstrengte økonomi tillader næppe offentlig finansiell støtte til en sådan omlægning. Skal løsningen være, at man forarbejder fisken ombord — således som det nu afprøves — må man jo også tage hensyn til følgerne af fiskeriet for beskæftigelsen på land.

Men at der er behov for omfattende struktur-ændringer i det færøske fiskeri, som tilvejebringer et mere rentabelt fiskeri, kan de sidste års udvikling ikke efterlade nogen tvivl om.

Med venlig hilsen

N.V. Skak-Nielsen